

לאורו

בעזרת ד'

גליון 31
בהר, ה'תשע"ח

עיונים לאור תורתו של מרן הרב אברהם יצחק הכהן קוק זצ"ל

יהדות
ומדיניות

סמכות התורה שבעל-פה (ו)
הרב אורי שרקי

ביאור
ל"מידות
הראי"ה"

מאמינים מלידה
מידת האמונה, פיסקה ו

"בינו
שנות
דור ודור"

**'ביקורי הכלא' של
ר' אריה לויין ביחזמת הרב**
הרב ארי יצחק שבט

'העלאת' העומר
הרב זאב י. האס

בין פסח לעצרת
הרב חיים סבתו

יניקת החיים מארץ ישראל
הרב שלמה לוי

ביאור
ל"אורות
התחיה"

איחוד רוח הנבואה וההלכה (ג)
אלדד פרי

ביאור
ל"אורות
הקודש"

"יותר מכל עם ולשון

אין אנחנו יכולים לסבול את הסתירה ואת אי האחדות הנפשית.
סגולת עולמים היא בנו - השלום והאיחוד בצורתם האידיאלית,
ולכן כל פיזורנו הוא רק ארעי והננו עתידים להתאחד,
ולהיות גוי אחד בארץ"

(אורות ישראל, סגולת ישראל, ז)

'העלאת' העומר

הרב זאבי י. האס

וקצרתם קצירה" (ויקרא פרק כג, כ):

"העניין מורה כי רצון השם יתברך שלא 'יתגשמו' בני ישראל בעבודת הקרקע (דהיינו שלא תהפך הגשמייות לעיקר שבחייהם) ונתן להם הקב"ה מצוות רבות בכל פועל בכל מצעד - לייחד כל עניני בני האדם אל ד' יתברך, להיות כל הפעלים החומריים לדרכים מאירים ומזהירים. להגיע בהן אל השלמות ולהתקרבות לד' יתברך"

ועל כן, הוא ממשיך ומסביר, בתחילת הקצירה - ישנה מצוות קצירת העומר ושתי הלחם - "ואז יותרו באכילת היבול החדש". וכן בסוף הקצירה נאמר "לא תכלה פאת שדך". ובתוך הקצירה - "לא תלקט" דהיינו: ראשית, אמצע וסוף הקצירה - הם בבחינת קודש לד', 'וקודש הם - לעניינים אשר בהם יורש החמלה והחסד אשר הם המגיעות את הישראלי לאושר השלמות, ולתכלית הנרצה לאלוקים יתעלה' - גם במצוות האדמה מתחברים אנו אל המצווה יתברך - ובכך הן מעלות את העוסק בהן ואת העם כולו.

בדרך זו נוכל להבין את דברי המדרש:

"ונתתי לך ולזרעך אחריו את ארץ מגוריו את כל ארץ כנען" לעולם אל תהי מצוות העומר קלה בעיניך שעל ידי מצוות העומר זכה אברהם אבינו לירש את ארץ כנען - וכן כתוב בהמשך "ואתה את בריתי תשמור" - זו מצוות העומר". (ילקוט שמעוני א, פא)

המשך המאמר בעמוד 6

אחת ההתמודדויות העומדות ומאתגרות את חיינו היהודים היא הקישור והזיקה שבין הקודש והחול.

רבים רואים בעצם עובדת הימצאותם של שני נושאים אלו - כסותרים זה את זה - או למצער כהכרח שלא יגונה. אך כאשר לומדים את מצוות העומר, לתוכנה, שמים לב לכך ומבינים כי הפועל החוזר על עצמו הוא "פעולת ההנפה" עד שכינויו של העומר הוא "עומד התנופה" - וכן אומר הכתוב "תביאו לחם תנופה", "והניף הכהן - תנופה לפני ד'" ועוד (ויקרא פרק כג, יח-יח)

העומר מוקרב משעורים - שהם כידוע מאכל בהמה. התורה מלמדת אותנו שעם ישראל יש לו יכולת להניף את כל ה'בהמיות', כפי שכותב מרן הרב זצ"ל.

"תפיסת יסוד הכוח הבהמי המשותף לאדם ולבהמה הכלול במהותם של השעורים המתכלל בעומר, כשהוא עולה למזבח בהקרבתו ובכוונתו, שהיא נטיית רצונו של הכלל לצד העילוי והקודש, עושה תסיסה גדולה לשבח בכל הנפשות ובכל צדדי החיים וההווי השייכים להם" (שמונה קבצים קובץ א, אות שפג)

זו היא הבשורה הגדולה של עם ישראל למחרת יציאתו לחירות עולם.

בעל ה"משך חכמה" ר' מאיר שמחה הכהן מדווינסק, מסביר את משמעות הפסוק "כי תבואו אל הארץ

הגיליון מוקדש לע"נ

ר' אברהם בן פריחה ז"ל • ר' יוסף בן תמו ז"ל • ר' יעיש בן אסתר ז"ל • ר' אברהם בן לאה ז"ל

בין פסח לעצרת

הרב חיים סבתו

בנוסחה שלנו במשנה כתוב: "מצה על שום שנגאלו אבותינו ממצרים", אך בנוסחת ההגדה, ובסידור רב סעדיה, ובנוסחת הרי"ף למשנה כתוב:

"שנאמר: 'ויאפו את הבצק אשר הוציאו ממצרים עוגות מצות כי לא חמץ, כי גורשו ממצרים ולא יכלו להתמהמה, וגם צידה לא עשו להם'"⁵.

לפי נוסח זה חייב אדם מישראל לפרש בליל הפסח **שטעם אכילת מצה הוא החיפזון ביציאה ממצרים**, שמחמתו אי אפשר היה לבצק שיחמיץ (על טעם זה הקשו הראשונים⁶: הרי נצטוו ישראל על המצה קודם יציאתם ממצרים? ותירצו תירוצים שונים, אבל בין כך ובין כך ברור שהתורה מסבירה כך את המצה).

השם 'פסח' שנתייחד לקרבן ומתוך כך לחג כולו אף הוא מעיד על פי כמה פירושים על **קפיצה ודילוג של חפזון**.

ויש לשאול - **מדוע הפך דווקא החיפזון לביטוי המאפיין את גאולת ישראל ממצרים, ומה משמעותו לדורות?!**

חיפזון מצרים וחיפזון השכינה

שנינו במכילתא:

"ואכלתם אותו בחיפזון", זה חיפזון מצרים. אתה אומר **כן או אינו אלא חיפזון ישראל? כשהוא אומר: 'ולכל בני**

5	שמות פרק יב, לט
6	עיין ר"ן פסחים
7	שמות פרק יב, יא

הימים שבין פסח לעצרת מאופיינים בקפיצה ודילוג: בתוך מ"ט ימים עלו ישראל מ"ט שערי טומאה ששקעו בהם במצרים - למ"ט שערי טהרה, ששיאם היה במראה הגדול של סיני.

זוכרים אנו תמיד כי העלייה הזאת נעשתה בחיפזון.

גאולת מצרים - בסימן 'החיפזון'

החיפזון, מאפיין הוא לגאולת מצרים. על מצוות אכילת הפסח נאמר "ואכלתם אותו **בחיפזון**, פסח הוא לד"¹. וכך מפורש גם במשנה:

"מה בין פסח מצרים לפסח דורות, פסח מצרים מקחו מבעשור, וטעון הזזה באגודת אזוב על המשקוף ועל שתי המזוזות, ונאכל **בחיפזון** בלילה אחד"².

כך ביארו כמה מן המפרשים את טעם אכילתו של הפסח צלי אש דווקא, מפני החיפזון, שהצלי ממחר להיות מוכן לאכילה³.

החיפזון מופיע גם כטעם למצוות אכילת מצה ואיסור אכילת חמץ. שנינו במשנה:

"רבן גמליאל היה אומר: כל שלא אמר שלשה דברים אלו בפסח, לא יצא ידי חובתו ואלו הן: פסח מצה ומרור"⁴.

וביארו הראשונים את דבריו כאילו אמר: כל שלא אמר טעמים של שלושה דברים אלו. ומה הוא טעמים?

1	שמות פרק יב יא
2	פסחים פרק ט משנה ה
3	עיין רשב"ם, אבן עזרא ועוד
4	פסחים פרק י ה

הגיליון מוקדש לע"ג

ר' אברהם בן פריחה ז"ל • ר' יוסף בן תמו ז"ל • ר' יעיש בן אסתר ז"ל • ר' אברהם בן לאה ז"ל

רדומים במצרים וכבושים בעוני ושפלות חמרית ומוסרית ואילו היה שחרורם נעשה בהדרגה הרי שתרכותם החדשה הייתה נבנית על גבי התרבות המצרית.

ולא כך רצה ד'. "לפיכך הוציאם בפתע פתאום... עד שנהפכו בבת אחת מעבדים שפלים לעם תרבותי בתרבות אלוקית רבה ורמת ערך.

כאן נולד גוי בפעם אחת, ויד ד' עשתה זאת, להעמיד את ישראל לגוי לפניו על ידי ידו החזקה, באופן שלא תהיה מעורבת בצורתם הלאומית שום צורת תרבות אחרת"¹⁵.

משום כך היה החיפזון מוכרח. שלא יהא רגע אחד שיהיו בני חורין ומושפעים מתרבות זרה אלא שברגע שחרורם יצאו וייגאלו. כל עוד היו ישראל עבדים לא היה חשש שילמדו ויעריצו את תרבותם של הנוגשים המשעבדים אותם אבל ברגע שייצאו לחירות מתחת ידם יש חשש שאפילו בזמן מועט תיקלט בלבבם התרבות המצרית וזאת קודם שקיבלו את צביונם הרוחני המקורי שלהם, ושמה תשקע בנפשם הרוח הזרה קודם שיטעמו את התורה, לפיכך 'נחפז' הקדוש ברוך הוא לגואלם תיכף משיהיו בני חורין ולא רצה שישתהו במצרים אפילו זמן קצר ויחמיצו. אלא שצביונם הרוחני ייקבע קודם כל בסיני.

אבל בגאולה העתידה לבוא לא קיים חשש זה ולפיכך לא תבוא היא בחיפזון. שהרי לאותו חיפזון, שהיה הכרחי בגאולת מצרים יש גם תוצאות אחרות. הקפיצה המהירה משיעבוד לגאולה, מעם עבדים לעם ד', ממ"ט שערי טומאה למ"ט שערי טהרה, ממדרגה של עובדי עבודה זרה עד למדרגת הכרה שיכלו לומר בה על הים: "זה א-לי ואנוהו"¹⁶ ולקבל תורת ד' בסיני, וכל זאת בזמן קצר ביותר של חמישים יום וללא שותפות פעילה של העם, גררה משברים חוזרים ונשנים בדור המדבר. חוסר ההכנה, חוסר ההדרגה, והפתאומיות שבשינוי יצרו זעזועים, כי מי שקופץ מדרגות בלא הכנה מתאימה קשה עליו ההתייצבות בדרגה הגבוהה שזכה לה, ובפרט אם נעשה הדבר ללא מאמץ מצידו. ולפיכך **הובטח שגאולת העתיד לא תהיה באותו אופן חפזו - אלא בהדרגה ובהכנה מתאימה** כדי שאותה דרגה שנזכה לה תהא קבועה אצלנו.

"כי הולך לפניכם ד' - ומאסיפכם קדוש ישראל"¹⁷.

ישראל לא יחרץ כלב לשונו⁸, הרי חיפזון ישראל אמור, הא מה אני מקיים, 'ואכלתם אותו בחיפזון' ? **זה חיפזון מצרים... אבא חנן משום רבי אליעזר אומר:** זה חיפזון שכונה. אף על פי שאין ראיה לדבר זכר לדבר - 'קול דודי הנה זה בא, מדלג על ההרים מקפץ על הגבעות'⁹, ואומר: 'הנה זה עומד אחר כתלנו'¹⁰ - **יכול אף לעתיד לבוא - היא בחפזון?** תלמוד לומר: 'כי לא בחפזון תצאו ובמנוסה לא תלכו, כי הולך לפניכם ה' ומאספכם קדוש ישראל'¹¹"¹².

על פי דברי המכילתא הזו, **הכל נחפזו: ישראל נחפזו לצאת, המצרים נחפזו לגרשם והשכינה נחפזה לגאול את בניה.** "דילג" המקום על ההרים ו"פסח" על הגבעות למחר גאולתם. ומוסיפה המכילתא - כי בגאולה העתידה לא כן יהיה, אלא בנחת ייגאלו. ומכאן שהנביא רומז שהביטוי של החיפזון בגאולת מצרים מביע איזו תופעה שלילית שלא תחזור לעתיד.

ועוד יש לפרש שהחיפזון בגאולה היה מוכרח מחמת מצבם הירוד של עם ישראל. העם שקע במ"ט שערי טומאה, לפיכך זכר הקדוש ברוך הוא את ברית אבותם ושמע צעקתם, דילג על ההרים וקיפץ על הגבעות וגאלם קודם שישקעו חלילה בדרגה שממנה אין תקומה. וכך משמע מלשון הרמב"ם:

"שכמעט קט היה העיקר ששתל אברהם נעקר וחוזרין בני יעקב לטעות העולם ותעיותן ומאהבת ה' אותנו ומשומרו את השבועה לאברהם... גאלם"¹³.

והובטחנו שבגאולה העתידה לא כך יהיה אלא הגאולה תבוא קימעא קימעא וישראל יוכנו אליה שלבים שלבים.

בגאולה אחרונה - 'לא בחיפזון תצאו'¹⁴

מרוך הרב קוק זצ"ל (בסידור עולת ראיה-פירוש ההגדה עמ' רפז) מפרש בדרך אחרת את אותו החיפזון אשר בגאולת מצרים, וכך הוא כותב:

בדרך כלל כל אומה מתפתחת בסדרה הטבעיים ובאה למעלתה החמרית והרוחנית לאיטה, והתרבות שלה נבנית בהדרגה.

אבל אצל עם ישראל הרי הכוחות הגדולים שלו היו

8 שם פרק יא, ז

9 שיר השירים פרק ב, ח

10 שם שם ט

11 ישעיהו פרק נב, יב

12 מכילתא לפרשת בא פרק ז

13 רמב"ם הלכות עבודה זרה פרק א הלכה ג

14 ישעיהו פרק נב, יב

15 עולת ראיה פירוש ההגדה עמ' רפז

16 שמות פרק טו, ב

17 ישעיהו פרק נב, יב

ניקת החיים מארץ ישראל

אורות התחיה, משנה ח

הרב שלמה לוי

חוף הים בנתניה

ארץ קודשנו, ילך הוא ויתמוסס, יהדות הגולה מתדרדרת ומאבדת את עולמה. יהדות הגולה בתירוציה הרבים והמגוונים להישארותם של בני עמנו בחוץ לארץ הולכת ומאבדת את חייה וצביון קומתה.

המענה והקיום האמיתי של יהדות הגלות, יהיה אך ורק בשיבתה לארץ ישראל ובשותפות בבנין האדם והפרחת שממותיה. בישיבת עם ישראל בגלות, אינם יכולים הם לינוק מקדושתה העצמית של ארץ ישראל. לכן היהדות בגולה אינה יונקת את חיות ארץ ישראל, בניה אינם מחוכרים יותר לעולמם של דור האבות ועוזבים את דרך שמירת תורה ומצוות וטורקים את הדלת.

קדושת ארץ ישראל העצמית הפנימית קושרת את בניה לחיים הפנימיים והעמוקים של קדושת החיים וקדושת ארץ ישראל וקדושת ישראל ותורתו. אין לתאר ולשער את מעלתה של ניקה אחת מקדושת הארץ ומעלתה, בודאי מצד עצמה מחד גיסא, ומאידך מול חזיונות הלב וציפיית השיבה לציון וירושלים. כאשר יונקים מקדושת הארץ זוכים להרגיש חיים מנגד, קיום החיים מחוץ לארץ ישראל הינו ניקת חיים מתוך מחנק וניתוק.

אל המקורות

כל מה שהעולם מתבסס יותר, ורוח האדם מתפתח בקרבנו, מתעוררת יותר התביעה לחיות על-פי הרוח הטבעי שבקרבנו, בקול יותר חזק. תביעה זו יש בה

היהדות בגולה, ללא הניקה שהיא מקבלת מטל החיים של קדושת ארץ ישראל לא היה לה בסיס מעשי בעצם, כי-אם על-ידי חזון הלב, המיסד על ציורים של תקוה ושל הגות-יקר, מצד העתיד והעבר.

אמנם יש קצבה כמה כח יש בחזיון-לב זה לשא עליו את משא החיים ולסל בכחו נתיבה לחיי עם, והקצבה נראה שכבר מלאה צבאה.

על-כן יורדת היא היהדות בגולה פלאים, ואין לה תקוה כי-אם לנטע אותה במקור-חיים של חיים ממשיים, של קדושה עצמית, שאינה מצויה כי-אם בארץ-ישראל.

אפלו ניצוץ אחד של החיים הממשיים הללו יחיה המון גדול ורב של חיים חזיוניים.

החיים הממשיים של קדושת היהדות אינם מתגלים כי-אם בשיבת האמה לארצה, שהיא המסלה הסלולה לשיבתה לתחיה, וכל העליונות שברוחה ובחזון לבה יקומו ויחיו כפי אותה המדה, שהיסוד המעשי יתפס מקום להחיות את החזיון המתעלה.

יהדות הגולה אין לה בעולמה אלא כיסופים וגעגועים לארץ ישראל, בני חוץ לארץ ניזונים מקדושת הארץ לפי גודל הציפייה והתשוקה ברצון לעלות לארץ ישראל, לחיות בה ולהתקשר אל קדושתה. חזון הלב מבטא את הגעגועים לארץ ישראל, אבל אין בחזון זה להזין את האומה בגלי התשוקה וברצון לבנין הארץ וההתנחלות באדמתה.

חזון זה של הציפייה לארץ ישראל, באם לא יהיה בו מימוש לחזור ולחיות בארץ ישראל

כְּשֶׁנִּסְתָּ-יִשְׂרָאֵל מִתְעוֹרֶרֶת לְתַחִיהָ מוֹצֵאָה הִיא בְּקִרְבָּה פְּנִימָה אֶת עֲזָה וּכְבוֹדָה, וְכָל הַטְהָרָה וְהַקְדָּשׁ הָרָגִיל לְהַמְצֵא בְּהִנְעָה וּמִשְׁמַעַת הוֹלֵךְ הוּא וּמִתְנוּצֵץ בְּעֵז הַנְּשַׁמְתִּי שֶׁל הוֹפְעַת הַגְּבוּרָה שֶׁל הָאֵמָה, וּבִדְעָה טְהוּרָה מְחַבְּרִים אֶת הָרוּחוֹת וּמְמַתִּיקִים אֶת הַגְּבוּרָה הַמִּתְעוֹרֶרֶת עַל-יְדֵי שְׁלוֹבָם.

כשרוח האומה מתעורר ומגלה את הכוחות הרוחניים העצמיים אשר בקרבו, ומחברם לקדושת הארץ ובנינה, חוזרים הכוחות האלוהיים והטבעיים להאיר באומה והאומה "עלתה ופרחה ניצה כשושנה". מורנו ורבנו הרב חרל"פ זצ"ל בספרו מי מרום מעיני הישועה מביא: "ובעקבתא דמשיחא הנקודה העקרת היא ארץ ישראל וממנה נובע הכל, ומבלעדי ההיאחזות בה אין שום השפעה של קדושה בעולם".

המשך המאמר מעמ' 2

לחזון זה - עלינו לחנך את עצמנו: מבוגרים וצעירים כאחת. דווקא בימים אלו של חגיגות העצמאות, וחגיגת שחרורה של ירושלים שהיא לב האומה, המקרינה את המהות הפנימית של יסודות עצמאותנו והמחברת את כל ישראל להיות חברים. ומחברת את ישראל לאביהם שבשמיים על ידי חיבור של ירושלים של מטה עם ירושלים של מעלה.

כך נפנים ובין כי החול אינו סותר את הקודש, אלא משמש לו תשתית ובסיס להחלת הקדושה ולהביאה גם לחללו של החולין. ובכך נחשוף את הקדוש בכל מערכות חיינו.

ובדרך זו ובכוון זה מסיים הרב זצ"ל גם בדרשה אחרת:

"כי מהאור הישן הזה - יזרח לנו אור חדש, ונזכה במהרה לאורו בגווניו השונים והמאוחדים במקורם באור חיים שלימים, אשר יקיפו את כל הוויתנו ויאחדו את כל פרודותנו במדינה ובמקדש, שיבנו יחד במהרה בימינו, אמנ!" (מאמרי הראיה, החדש במדינה ובמקדש, עמ' 182)

הַרְבֵּה מִן הָאֵמָה וְהַצֵּדָקָה, וּשְׁלָמֵי הַדַּעַת צְרִיכִים לְזַכְּכָה וּלְהַעֲמִידָה עַל מְכוּנָה.

הָאָדָם הוֹלֵךְ וּמוֹצֵא אֶת אֱלֹהִים בְּקִרְבּוֹ, בְּנִטְוִיתּוֹ הַנְּכוֹנּוֹת, וְאִפְלוּ בְּאוֹתָן הַנְּרֹאוֹת בְּרֹאשׁ שֶׁהֵן מִשְׁגוֹת מִן הַדֶּרֶךְ הַטּוֹבָה הַמְּסַכְּמֶת מִצַּד הַהַשְׁקָפָה הָרָגִילָה, יוֹכֵל הוּא לְעַלּוֹת לְמִדָּה עֲלִיוֹנָה כְּזֹאת עַד שֶׁיִּדַּע לְכוֹנֵן אֶת הַכֹּל לְתַכְנִית הָעֵז וְהָאִשָּׁר.

כל יציאה מחיים נורמאלים הראויים לאדם ולאומה הישראלית, אינה יכולה להתמיד. המצב הטבעי יבקש את מקומו ומימושו בחיים. בקשה זו היא אמיתית ונכונה המבקשת להופיע ולהתממש במציאות. כאשר מתעוררים כוחות חיים כה גדולים אחרי אלפיים שנות גלות, לעיתים ישנם כוחות היוצאים מהתלם, כמו זרמים של מים היוצאים בשצף קצף בנקיקי הסלע "כַּאֲפִיקִים בְּנֶגֶב".

מה ייחודה של מצווה זו? לפי הסברנו, המיוחד בא לידי ביטוי על ידי הנפת העומר - היכולת להניף - לרומם את החול - וזו היא המדרגה המיוחדת של ארץ ישראל, ולכן מצווה זו, לפי המדרש הזה, היא הניתנת לנו בהתאמה לטבענו הלאומי ולטבע הארץ את הזכות לרשת את הארץ.

נשמה אחת למקדש ולמדינה

היגד ערכי זה, בא לידי ביטוי לאומי רחב יותר בסוגיית הגמרא במסכת מנחות (דף סה, א) למדנו שם כי:

"העומר - מתיר את החדש במדינה, ושתי הלחם - במקדש", היינו קו ישיר מתוח בין המדינה לבין המקדש כי "נשמה אחת היא המחייבה את המדינה ואת המקדש בישראל" ומכריז שם הרב בדרשתו "לא בקשרים מלאכותיים הננו מקשרים את חיי הכללים וכל צביוניהם - הוא הצביון השלם של נשמת לאומנו אין חציונות אין חלקיות - האחדות המהותית של המדינה והמקדש טבוע הוא בעצם נשמותינו" (מאמרי הראיה, העומר ושתי הלחם, עמ' 474)

איחוד רוח הנבואה וההלכה

(חלק ג)

מערכת חכמת הקודש,
אורות הקודש, פרק יז.

אלדד פרי

יש צדיקים שמצליחים בעודם בעולם הזה לחיות חיים המתעלים אל חיי העולם הבא. כך הוא רבי מאיר. לכן בתורתו של רבי מאיר היה כתוב "כתנות אור" במקום "כתנות עור" (בראשית רבה, טו). בעולם הזה התגשם האדם מ'אור' ל'עור'. רבי מאיר הצליח בחייו לשוב לטהרה של חיים ללא חומריות. ברור שבספר התורה של רבי מאיר היה כתוב "כתנות עור", שכן ספר תורה שחסרה בו אות או השתנתה בו אות - פסול. כוונת המדרש היא, כי בהגותו של רבי מאיר, בתורה השייכת אל נשמתו, כבר ראוי היה האדם לחזור להיות בדרגה שטרם צמצום האור.

בירושלמי נאמר על רבי מאיר שהוא המשיח (ירושלמי, כלאיים, ט, ג). היינו, שהארת נשמתו באה מהמקום שהעולם ישוב אליו לאחר ביאת משיח. זו הסיבה בגינה לא נפסקה הלכה כרבי מאיר, מפני שחבריו לא יכלו לעמוד על סוף דעתו (עירובין, יג, ע"ב). לכן יכול היה רבי מאיר להטיל קנקנתום (חומר מונע מחיקה) בתוך הדיו בעת שכתב ספר תורה, מפני שהכתב שלו, לא עתיד להימחק (ראה: אגרות הראי"ה, ח"ג, עמ' פו). מכאן גם ברור מדוע בתורתו (הגותו) של רבי מאיר כתוב במקום "זהנה טוב מאוד", "זהנה טוב מוות" (בראשית רבה, ט, ה). הרי רבי מאיר חיי כבר בזה העולם בדרגה שחיים בעולם שלאחר המוות.

אנו רואים כי הקב"ה רצה להטיב לאדם ולמסור בידו אור צח ומצוחצח, אולם האנושות,

בגיליון שעבר הבהרנו כי ישנו פער גדול בין נבואת משה לנבואת האדם הראשון. המדרש מתאר שלאחר הנמכת קומתו של האדם הראשון הייתה קומתו פי עשרה מקומת משה רבינו. אם כך, לא ברור כמה הליכי צמצום היו עד הופעת האדם החומרי שפסגתו הרוחנית היא נבואת משה רבינו ע"ה. אנו נראה שלושה צמצומים בששת ימי בראשית מעת ראשית הבריאה עד חטא האדם הראשון.

צמצום ראשון - האור הגנוז

באחד מהפירושים הראשונים של רש"י לתורה, על הפסוק הרביעי בתורה: "וירא אלהים את האור כי טוב", מופיע מדרש מפורסם:

"דאמר רבי אלעזר אור שברא הקב"ה ביום ראשון, אדם צופה בו מסוף העולם ועד סופו. כיון שנסתכל הקב"ה בדור המבול ובדור הפלגה וראה שמעשיהם מקולקלים, עמד וגנזו מהן שנאמר: 'וימנע מרשעים אורם' (איוב לח, טו). ולמי גנזו? לצדיקים לעתיד לבא. שנאמר: 'וירא אלהים את האור כי טוב' ואין טוב אלא צדיק שנאמר: 'אמרו צדיק כי טוב' (ישעיהו ג, י)" (חגיגה, יב, ע"א).

מהו האור הגנוז? אור שמגמד את המציאות הפיזית: "אדם צופה בו מסוף העולם ועד סופו". מהי המשמעות של גניזת האור הזה לצדיקים לעתיד לבוא? לפי פשוטו של מדרש, המשמעות היא הסתרת אור מסוג שונה מהאור המוכר לנו מהמציאות בעולם הזה ושמירתו למי שיזכה לבוא אל חיי העולם הבא ("לעתיד לבוא").

”מתחלת הבריאה ראוי היה טעם העץ להיות גם הוא כטעם פריו.

כל האמצעים המחזיקים איזו מגמה רוחנית גבוהה כללית, ראויים היו להיות מוחשים בחוש נשמתית באותו הגבה והנעם, שעצם המגמה מורגשת בו כשאנו מציירים אותה. אבל טבע הארץ, התנוודדות החיים, ולאות הרוחניות כשהיא נסגרת במסגר הגופניות, גרם שרק טעמו של הפרי, של המגמה האחרונה, האידיאל הראשי, מורגש הוא בנעמו והדרו, אבל העצים הנושאים עליהם את הפרי, עם כל נחיצותם לגדול הפרי, נתעבו ונתגשמו ואבדו את טעמם.

זהו חטא הארץ, שבעבורו נתקללה כשנתקלל גם האדם על חטאו. וכל פגם סופו לתקון. ע”כ מובטחים אנו בברור, שיבאו ימים שתשוב הבריאה לקדמותה, וטעם העץ יהיה כטעם הפרי, כי תשוב הארץ מחטאה, וארחות החיים המעשיים לא יהיו גורמים לחוץ בעד הנועם של האור האידיאלי, הנתמך בדרכו ע”י אמצעים הגונים, המחזיקים אותו ומוציאים אותו מן הכח אל הפועל.

התשובה עצמה, המזרמת את הרוח הפנימי, אשר נטבע במצולות תהום של ההעדר והפך המגמה האידיאלית ע”י נתינת רוח לרוח הצדק, שנתן בתחלה במועקה, תתן עז לרוח האידיאלי לחדור בתקפו גם בחלקי כל המכשירים הרבים, ומכולם יוטעם טעמו של הזיו המגמתי, ולא ישא עוד האדם חרפת העצלות בדרך החיים האמתיים.”

יסוד דברי הרב כאן הם בקבלת הארז”ל ואין זה המקום להרחיב בהם, זאת על אף שהם טעונים לימוד גדול ואין בר אוריין פטור מלימודם.

נסביר על דרך הפשט. אנו מבחינים בין מטרה לבין האמצעים המביאים אל המטרה. בחיינו אנו משתמשים באמצעים על מנת להגיע למטרה. לאמצעים עצמם אין כמעט ערך עצמי, מלבד זאת שהם מובילים אל המטרה.

המטרה הראשית שלנו, היא תיקון עולם במלכות שדי. האמצעים לכך כוללים את כל החול שאנו פוגשים ואת הקודש כמוכן. ההבחנה הברורה בין החול לקודש נובעת מדרגתנו הנמוכה. אנו

הכוללת בחובה גם את הרשעים, לא מסוגת להכיל את הטוב הזה ועל כן צומצמה הבריאה לדרגה נחותה באופן משמעותי.

צמצום שני - טעם העץ כטעם הפרי

ביום הראשון נצטמצם אורו של עולם. האם זהו הצמצום היחידי שהיה בבריאה עוד בטרם הופעת האדם? לא ולא.

ביום השלישי לבריאה מתואר צמצום נוסף שנעשה לכאורה על ידי הארץ, כפי שהביא רש”י במקום, על הפסוקים:

”ויאמר אלוהים תדשא הארץ דשא עשב מזריע זרע, עץ פרי עושה פרי למינו, אשר זרעו-בו על-הארץ ויהי-כן: ותוצא הארץ דשא עשב מזריע זרע למינהו, ועץ עושה-פרי אשר זרעו-בו, למינהו וירא אלוהים כי-טוב” (בראשית א, יא-יב).

רש”י מביא את המדרש המסביר את ההבדל בין הציווי האלוהי לביצוע בפועל:

”עץ פרי- שיהא טעם העץ כטעם הפרי. והיא לא עשתה כן אלא וְתוצא הארץ עץ עושה פרי ולא העץ פרי, לפיכך כשנתקלל אדם על עונו, נפקדה גם היא על עונה ונתקללה” (רש”י, שם).

המדרש התמוה הזה, המובא בבראשית רבה במקור, בא לפתור קושי לשוני והציב בעיה הרבה יותר חמורה. הייתה לנו בעיה לשונית. הקב”ה ציווה את הארץ להוציא ”עץ פרי עושה פרי למינו”. הארץ, לעומת זאת מוציאה ”עץ עושה פרי”. כיצד נפתר הקושי הלשוני? בהגדרת חטא לארץ. היא צוותה להוציא עץ שטעמו שווה לפרי ולעומת זאת הוציאה עץ שרק פריו עם טעם. לכן, ביום שנתקלל האדם, נענשה גם הארץ על חטאה. עתה אין לנו קושי לשוני, אך ישנו קושי גדול פי כמה. מה פירוש הארץ חטאה? איזו בחירה חופשית יש לארץ? ולמעלה מכך, גם אם נניח שיש לארץ בחירה חופשית, הרי אנו מדברים במעשה בראשית, בבריאת העולם! איך יכול להיות שהקב”ה רוצה להוציא דבר אחד ויוצא לבסוף דבר אחר?

באורות התשובה, פרק ו, פסקה ז’, מסביר הרב את עומקו של המדרש:

מוהל שלא הביא את סכין המילה לבית הנימול, לפי רבי עקיבא אינו רשאי להביאה בשבת ולפי רבי אליעזר רשאי ואף חייב לעשות כן. עבור רבי עקיבא שבא מהאסכולה של בית הלל, מכשיר מצווה (הסכין) איננו כמצווה (מילה) ועל כן אין לטלטלו בשבת. עבור רבי אליעזר שבא מהאסכולה של בית שמאי, מכשיר מצווה הרי הוא כמצווה ועל כן מותר לטלטלו בשבת.

בית שמאי ראו את עצמם כמתקנים את חטא הארץ ובית הלל הכירו בארציות האדם והשאירו תיקון זה לימים שיבואו. זו הסיבה שאריז"ל מבהיר כי ההלכה שנפסקה כבית הלל היא רק לימי העולם הזה ואילו בעולם הבא ההלכה כבית שמאי. בעולם הבא היא תיקון לחטאה של הארץ, של ארציות האדם.

צמצום שלישי - חטא האדם הראשון

האדם יכול היה לחיות עם שני הצמצומים של היום הראשון ושל היום השלישי. אך לאחר שנברא, הוסיף האדם ביום השלישי צמצום משל עצמו, חטא עץ הדעת. עם חטאו האישי של האדם הונמכה קומתו מגובה ללא גבול (מהארץ עד השמים) למאה אמה.

על חטאו של האדם הראשון, נבואת משה ויחסה אל ההלכה נרחיב בגיליון הבא אי"ה.

היינו אמורים להתרגש מהדרך אל המטרה כפי התרגשותנו בהגיענו למטרה עצמה. אנו אמורים להרגיש בכל פעולת "חולין" את הקודש הטמון בה. אין דבר שאין בו קדושה, מאכילה עד יחסי אישות. החיסרון הוא באדם ולא במעשה. ניתוק צד הקודש ממעשה החולין, הוא ירידה בשל ארציות האדם ונטייתו אל החומר מצד עצמו. על כן, המקובלים משופעים בכוונות העלאת ניצוצות הקודש למקורם, בכל שעה, בכל מקום ובכל פעולה.

מובא במשנה כי - "מי שלא ראה שמחת בית השואבה לא ראה שמחה מימיו" (משנה, סוכה, ה, א). מה מיוחד בשמחת בית השואבה? שהשמחה היא בהכשר המצווה, בעת השאיבה, באמצעי, למרות שהמצווה היא דווקא ניסוך המים על המזבח. היכולת לשמוח כבר באמצעי היא התעלות ודרך החיים שאמורה הייתה להיות, אלמלא חטא הארץ. אם כך, מהו חטא הארץ? חטא הוא החטאה, החמצה, "פספוס" בלשון חופשית. הארציות של האדם לא מאפשרת לו במצבו להגיע לכך שהכשר המצווה יהיה כמו המצווה עצמה. בסוכות עשו תיקון לכך, אך אימוץ העניין כדרך חיים קשה לאדם וגדול על מידותיו.

המשנה בשבת מביאה מחלוקת בין רבי עקיבא לרבי אליעזר לגבי 'מכשירי מצווה'. כך למשל

העלאת הניצוצות

"כי הניצוצות הקדושים שבתוך האכילה והשתיה הם מטבעם מתאמצים לעלות למעלה,

וכשאוכלים בכוונה סוללים הדרך לפניהם

איך לעלות למעלה בקדושה,

והרע שבהם יורד למטה, והטוב עולה למעלה...

וממילא מעורר גם כן בתוך הנשמה של האוכל

עליה של הטוב וירידת הרע,

אבל בחסרון כוונה אין דרך סלולה לפני הניצוצות,

והם מתפרצים לעלות בלא תיקון,

ולוקחין עמם את הרע בעלייתם,

וממילא מעוררים בנפש האוכלת

עליית המידות והתכונות הרעות..."

(מידות הראיה, העלאת ניצוצות, ז)

סמכות התורה שבעל-פה

(חלק ה)

הרב אורי שרקי

בתשלומים. כי הכוונה עתה לתת טעם למקראות ולא ליתן טעמים לתורה שבעל-פה.

ההלכה שלפיה צריך לשלם, מבאר הרמב"ם, זו התורה שבעל-פה - אבל הפסוקים אומרים אחרת. הרמב"ם נוקט כאן בגישה של רש"י שההלכה איננה פירוש הפסוק. ואם כן, כיצד ידע האדם שעליו לשלם כסף? - זו מסורת.

מוסיף הרמב"ם:

עם מה שיש לי בדין זה סברה אשמיענה בעל פה...

יש מה להוסיף על הציווי "עין תחת עין", אומר הרמב"ם, אבל מודיע כי לא יכתוב את דבריו אלא יאמר אותם בעל-פה. ואולם תלמידו של הרמב"ם, שעבורו נכתב הספר, מעולם לא מסר את דבריו, אם אכן הם נאמרו.

בנו של הרמב"ם, רבי אברהם בן הרמב"ם, כתב פירוש על התורה. וכך הוא מפרש את הפסוק "עין תחת עין" (שמות כא, כד):

עין תחת עין פירושו רבותינו ממון... ולאבא מרי זצ"ל ביאור נפלא מיישב הקבלה עם המקרא. ואי אפשר לכותבו לפי שהוא ז"ל הסתירו.

רבי אברהם בן הרמב"ם ידע את הפירוש אך לא מסר אותו מחמת היותו סוד.

בנו של רבי אברהם בן הרמב"ם, רבי דוד הנגיד, פירש את ספר שמות אבל לא את הפסוק "עין תחת עין". אולם מתוך דברי נכדו, רבי יהושע הנגיד, ניתן להבין למה התכוון הרמב"ם. מבלי להיכנס לפרטים, מתברר שאת התוספת שהרמב"ם לכאורה מסתיר, הוא כותב שחור

הלכה של ימי משה והלכה לדורות

אומר הרמב"ם ב'מורה נבוכים' (ח"ג, פמ"א):

המצוות אשר כללתן הקבוצה השישית הם העונשים. הרמב"ם מחלק את המצוות לארבע עשרה סוגים. וכאן הוא דן בקבוצה השישית שעל פיה, לדוגמה, מי שרצח הורגים אותו.

ותועלתם באופן כללי ידועה וכבר הזכרנוה [הכוונה להרתעה] אבל פירוטן לכל מקרה לא רגיל שנאמר בהם שמע אותה. עשה עונש כל פושע נגד זולתו באופן כללי שייעשה בו כאשר עשה בשוה. אם פגע בגוף פוגעים בגופו ואם פגע בממון פוגעים בממונו. ויש לבעל הממון למחול ולסלוח. אבל הרוצח דוקא מחמת חומר פשעו לא נסלח לו כלל ואין לוקחים ממנו כופר ולא רץ לא יכופר בדם אשר שופך בה כי אם בדם שופכו. ולפיכך אפילו נתקיים הנהרג שעה אחת או ימים...

מדובר במקרה שהנרצח נוטה למות, ולפני מותו הוא אומר שהוא סולח לאדם שהרג אותו.

והוא מדבר, ודעתו נכונה עליו, ואומר מחלתי להורגי וסלחתי לו. הניחו להורגי. אין שומעין לו אלא נפש תחת נפש בהכרח תוך שוויון קטן וגדול בן חורין ועבד החכם והסכל, כי אין בכל פשעי האדם יותר חמורה מזו. ומי שהשחית אבר מאבדים לו כמותו כאשר ייתן מום באדם כן יינתן בו.

לפי התורה אם אדם כרת למישהו יד, כורתים לו את היד. אבל לא כך קובעת ההלכה. לפי ההלכה אם אדם כרת יד או הוציא לחברו עין, משלם כסף. לכן אומר הרמב"ם:

ואל תטריד את מחשבתך במה שאנו עונשים כן

וכולן הלכה למעשה הן בידינו וכזה ראו אבותינו דנין בבית דינו של יהושע, ובבית דינו של שמואל הרמתי, ובכל בית דין ובית דין שעמדו מימות משה ועד עכשיו.

הרמב"ם מדבר על בית דינו של יהושע ועל בית דינו של שמואל, אבל מחסיר את בית דינו של משה רבנו (בניגוד למקומות אחרים בהם הוא מזכיר אותנו) ובה רומז שבבית דינו של משה לא דנו כך. ניתן להסיק כי על פי הרמב"ם (והנצי"ב), בבית דינו של משה רבנו אכן הבינו את הפסוק כפשוטו. ההלכה בדורו של משה רבנו הייתה שונה מההלכה בשאר הדורות. בתקופת המדבר שרתה השכינה על עם ישראל באופן קבוע, מעין עולם הבא, וכאשר המציאות היא מוחלטת גם ההלכות והעונשים מוחלטים על פי פשט הפסוקים. אולם מחוץ למדבר, בעולם הזה, יש צורך להתחשב בצורכי החיים ועל כן ההלכה משתנה בהתאם. יוצא לפי זה שהתורה שבכתב היא ההלכה של ימי משה, אבל משה הורה לנו שמימי יהושע ואילך עלינו לנהוג כפי שהוא הורה בעל-פה.

על גבי לבן בספר משנה תורה ב'הלכות חובל ומזיק' (פרק א, הלכות ג-ו) ואלו הם דבריו:

מה שנאמר בתורה כאשר יתן מום באדם כן יינתן בו אינו לחבול בזה כמו שחבל בחברו אלא שהוא ראוי לאבד אבר או לחבול בו כמו שעשה ולפיכך משלם נזקו והרי הוא אומר לא תקחו כופר לנפש רוצח, לרוצח בלבד הוא שאין כופר אבל לחסרון אברים או לחבלות יש כופר. וכן זה שנאמר בחבול בחברו ומזיק 'לא תחוס עינך' שלא תחוס בתשלומין שמא תאמר עני הוא זה ושלא בכונה חבל בו, ארחמנו. לכך נאמר לא תחוס עינך. ומניין שזה שנאמר באברים עין תחת עין תשלומין הוא? שנאמר 'חבורה תחת חבורה'...

עד כאן מביא הרמב"ם את הראיות הקלאסיות לכך ש"עין תחת עין" פירושו ממון. ואז מגיעים דברי הרמב"ם בהלכה:

אף על פי שדברים אלו נראים מעניין תורה שבכתב, כולן מפורשין הן מפי משה מהר סיני,

הדין ש"עין תחת עין" זה ממון, קיבלנו אותו במסורת מהר סיני.

BEIT
RABAY
ROOK

בית
הרב
קוק

וזאת לראי"ה (ע"י)

סיור / אושזבוג יהודה

רחובות, נס ציונה, ראשון-לציון ומזכרת בתיה

בעקבות הראי"ה קוק זצ"ל

ההיאחזות בארץ החלה עם הקמת המושבות
על ידי אנשי העליה הראשונה.

מי היו המתיישבים? עם אלו קשיים הם התמודדו?
מה חשב הראי"ה קוק על ההתיישבות הזו?
מה היה הקשר בינו למושבות?

לא כל צאג ופוזב בסיור הרגק והפוזר השראה

מתאים לבתי ספר, קהילות,
חדרי מורים ועוד...

לפרטים והזמנות: 02-623-2560

דודור

סיור
יום ארבע
במרכז
הארץ

ביאור
ל"מידות הראי"ה"

מאמינים מלידה

הרב יצחק חי זאגא

מידת האמונה, פסקה ו

אלה שעסוקים בהרגשות הרוחניות הפנימיות, אינם באים אלא כדי להוציא לאור ולהרחיב את גבוליה של הנקודה הפנימית של חוש האמונה שבתוכנו. לגלות ולפתח את הכח האלוקי האצור בתוכה. בשלוש מילים - יהודי נולד מאמין.

אמונה היא חיבור

ישאל השואל, איך אפשר לומר שיהודי נולד מאמין, כשאנו רואים בעינינו אנשים מחפשים אמונה, מבררים ומתלבטים. היכן הוא חוש האמונה הטבעית עליו מדבר הרב?

כשמתבוננים אנו בספר הכוזרי לרבי יהודה הלוי, אנו רואים שאין בו שום עיסוק בשאלת ההמון, האם יש אלוקים או אין אלוקים. לא זו שאלת האמונה. מדוע? המתמטיקה, מדע השכל האנושי הגבולי, מעידה כי ניתן לספור לאינסוף, אף כי לא נוכל לעולם להכיל אינסוף של מספרים, שהרי יכלה הזמן והמה לא יכלו. השלימות האינסופית אינה זקוקה להוכחה, היא קיימת בידיעה שכלית פשוטה. הקב"ה הוא האינסוף ברוך הוא, ולקיומו אין אנו צריכים להוכחה. אשר על כן שאלת האמונה אינה אם יש או אין אלוקים.

שאלת האמונה היא, האם האלוקים מתחבר לעולמנו הגבולי. האם האינסוף ברוך הוא, מתחבר אל המציאות הסופית. לשם כך היה צורך במעמד הר סיני, והתגלות האלוך עלינו בהכרזה האדירה, 'אנוכי ד' אלוקיך אשר הוצאתיך מארץ מצרים'.

כמו בהויה כולה, כך גם באדם הפרטי. האמונה היא היתכנות החבור והחבור בפועל של נשמת האדם אל האלוקים. מאחר ונשמת האדם בעצמותה אינה אלא משהו מן האינסוף שמאיר לתוכו ומהוה את חיותו, חלק אלוך ממעל השוכן בתוך האדם, הרי שהאדם נולד כשהוא מחובר אל האלוקים בעצם

ו. בכל ההשכלות וכל הפילוסופיות האלהיות הננו רואים רק הרחבה של הנקודה הפנימית של חוש האמונה, ויראת שמים הברורה הטבעית, שכדי להרחיב את גבוליה, לפתח את הכח האצור בה, דרושים כל סעיפי הלימודים, בין המעשיים בין העיוניים, השכליים וההרגשיים. ע"כ בזאת תלויה היא ההצלחה של הלימודים, כשהם מקושרים יפה להנקודה החיה הפנימית הטבעית לנשמת האדם, והמאירה באור חיים אמיצים בנשמה הישראלית ביהודי, היא נקודת קדושת האמונה האלהית, יסוד יראת ד' באמת, מתוך שאיפת חיים פנימיים, מתוך הרגשה ערה וזכה, אדירה ומכוננה בכל חוקי החיים היותר עזיזים, שכל הנשמה כולה בכל חושיה, כחותיה, אורותיה ונשיותיה, קשורים וקבועים בה.

הרחבת הנקודה הפנימית

בכל ההשכלות וכל הפילוסופיות האלהיות הננו רואים רק הרחבה של הנקודה הפנימית של חוש האמונה, ויראת שמים הברורה הטבעית, שכדי להרחיב את גבוליה, לפתח את הכח האצור בה, דרושים כל סעיפי הלימודים, בין המעשיים בין העיוניים, השכליים וההרגשיים.

רגילים אנו לחשוב שאמונה היא דבר שכלי פילוסופי נרכש. כביכול בא האדם ללא כל ידיעה אמונית, לומד ומברר, משכיל ומעיין, וכשמתבררת לו האמונה, הרי הוא מאמין. אומר לנו מרן הרב, שלא כך הם פני הדברים באמת.

אף כי אנו עסוקים בהשכלות ופילוסופיות אלוקות, הננו רואים בהם לא יותר מאשר עבודה להרחבת הנקודה הפנימית של חוש האמונה הטבעי, המצוי בנו כבר מלידתנו. עבודה להרחבת יראת שמים ברורה וטבעית, הגנוזה בתוכנו.

כל הלימודים לסעיפיהם ופרטיהם השונים, בין המעשיים, בין העיוניים רוחניים, בין הגבוליים ובין

יש מי שלומד תורה, כשהוא רואה את עצמו כישות עם חיים משלה, ואת התורה כחכמה ומצוות אלוקיות המונחות בספרים שלפניו. עם הסתכלות כזאת, קשה עד בלתי אפשרי להצליח בלימוד תורה. ההצלחה בלימודים כולם, תלויה היא בהתקשרותם אל הנקודה החיה הפנימית, הטבעית לנשמת האדם. שיראה האדם את התורה שהוא לומד, כתורת חיים אשר מקורה במקור חייו, וכל תפקידה הוא לסייע לו להתחבר אל עצמותו המחוברת לד'. כשיבין האדם, שאין מדובר בספרים מנוגדים או אפילו חיזוניים למהותו, אלא בתורה חיה ונושמת שאינה אלא גילוי של האותיות הכתובות בעצמות חייו, בעצם נשמתו, אז תבוא הברכה בלימודיו כולם. רק מי שלומד תורה מתוך התקשרות אל נקודת קדושת האמונה האלוקית, המאירה באור חיים אמיצים בנשמתו הישראלית, וכל להצליח בלימודו. שהרי זהו כל תפקיד הלימודים כולם, לסייע לנקודת האמונה המצויה באדם מעצם יצירתו, להתפתח להתרחב ולצאת אל האור.

יסוד יראת ד' באמת

נקודת קדושת האמונה האלהית, יסוד יראת ד' באמת, מתוך שאיפת חיים פנימיים, מתוך הרגשה ערה וזכה, אדירה ומכוננה בכל חוקי החיים היותר עזיזים, שכל הנשמה כולה בכל חושיה, כחותיה, אורותיה ונטיותיה, קשורים וקבועים בה.

אדם שעובד את ד', כשאינו מכוון לנקודת קדושת האמונה האלוקית, השוכנת בעצמותו, לא יוכל להגיע ליראת ד' באמת. יראתו תהיה חיזונית, יראה של פחד מנוכר, או של אדיקות חיזונית חסרת חיים.

רק מי שיתחבר בלימודיו אל נקודת החיים האמונית השרויה בתוכו, יוכל להגיע ליראת ד' באמת. יראה אשר תבוא מתוך שאיפה לחיים פנימיים עמוקים, ומתוך הרגשה רוחנית ערה וזכה, הרגשה שתהיה מונחת בגבורה עוצמתית על יסוד המצוות כחוקי חיים, החזקים מכל מכשול, ונותנים לחיים את צורתם האלוקית.

רק על ידי התקשרות לנקודת קדושת האמונה האלוקית, כנקודת עצם חיותו של האדם, יוכל הוא לזכות ליראת שמים כזו, שכל נשמתו כולה, בכל חושיה, כוחותיה, אורותיה ונטיותיה, תהיה קשורה ודבוקה בה.

מי שמבין ופועל בכל דרכיו, מתוך ידיעה והבנה שהאמונה היא עצם חייו, הוא אשר יוכל באמת להתחבר לעצמו, ולחיות את חייו כפי שהם - חיים של אמונה שלמה.

חיותו הטבעית. האדם נולד מאמין. כל ההשכלות והפילוסופיות האלוקיות, כל הלימודים למיניהם לא נועדו אלא לסייע לאדם לגלות את אור חייו, הוא אור האמונה, אור החיבור הגנוז בתוכו אל האינסוף ברוך הוא.

תורת ישראל אומרת לאדם, נולדת מחובר אל האלוקים מעצם יצירתך. נשמת אלוק בתוכך ומהווה את עצם ישותך. זוהי עצמותך. אין לך עצמות אחרת. כל אשר עליך לעשות הוא להתחבר לעצמך, לחיותך האמתית, כמאמר הנביא, חבקוק ב' ד', 'וצדיק באמונתו יחיה'. כן כתב הרב, מאמרי הראי"ה 76 -

זיו החיים החזק הוא אור האמונה. חוש האמונה האלקי בכל גודל עוזו, זהו החיים האמיתיים, החיים ששום מות אין עמם, החיים ששמחתם איננה נחלשת משום צרה יגון ואנחה, החיים שהטובה והברכה שרויים בהם, עמם דבקים שמחת עולמים בלא עצב, חדוה עליונה רחבה ועשירה בלא שום דלדול ורפיון. אור חיים זה צומח הוא ועולה, מכל תורה, מכל חכמה, מכל חסד, מכל שיחה טובה ונאה, מכל רעיון גדול ונאצל, מכל מחשבה ישרה והגונה, מכל מצוה, מכל מעשה טוב, מכל תיקון של תרבות ודרך ארץ, מכל טוב שבעולם שבכל הזמנים ובכל הברואים, בכל השפות, בכל הלשונות, בכל הנטיות, בכל העולמים ובכל הנשמות, מן הכל הוא שואב ועל הכל הוא משפיע. אור אורים בקרבו, חיי חיים עמו..

עוד כתב הרב, מאמרי הראי"ה 70 -

האמונה אינה לא שכל ולא רגש, אלא גילוי עצמי היותר יסודי של מהות הנשמה, שצריך להדריך אותה בתכונתה. וכשאין משחיתים את דרכה הטבעי לה, איננה צריכה לשום תוכן אחר לסעדה, אלא היא מוצאה בעצמה את הכל. בעת החלש אורה, אז בא השכל והרגש לפנות לפניו דרך. וגם אז צריכה היא לדעת את ערכה, שלא משרתיה השכל והרגש הם הנשענות.

הווה אומר, אמונה היא עצם החיים האלוקיים הזורמים בתוכנו ומהווים את האני עצמי שלנו. היא החבור העצמי השרושי והטבעי שלנו לאלוקים חיים. ההשכלות והפילוסופיות האלוקיות וכל עבודת ד', לא נועדו אלא להרחיב את גבוליה של נקודת האמונה הפנימית הטבעית, ולפתח את הכח האלוקי האצור בתוכה.

להתקשר לאמונה שבתוכנו

ע"כ בזאת תלויה היא ההצלחה של הלימודים, כשהם מקושרים יפה להנקודה החיה הפנימית הטבעית לנשמת האדם, והמאירה באור חיים אמיצים בנשמה הישראלית ביחוד, היא נקודת קדושת האמונה האלהית

"בינו שנות
דור ודור"

ביקורי הכלא של ר' אריה לוי ביחמת מרן הרב

הרב ארי יצחק שבט

חדר האסירים, מוזיאון אסירי המחתרות בירושלים.

הצדיקים הללו בצעירותם. (תפילות תלמידי הישיבה ב"עץ חיים" נמשכו גם אחרי הסתלקות הרב זצ"ל, ותפילות המוספין של ר' אריה זצ"ל- המשיכו גם כמה שנים בבניינה החדש של הישיבה במקומה הנוכחי! - מזיכרונותי, י"פ)

לפי מ' שלגי (תיק גי4 במרכז-התיעודי שבבית הרב, המקור שמור בבית ז'בוטינסקי מ-18/12/47), התחיל בשנת תרפ"ו, ר' אריה לבקר את אסירי ישראל בבית הסוהר. בעקבות התקפות נוראיות של האסירים הערבים נגד הצעירים היהודים חבריהם בתאי המאסר, ר' אריה השתדל והצליח להפריד את האסירים היהודים מאלו הערבים. בשנות תר"פ, סידר הרב קוק אישור עבור ר' אריה להיכנס לכלא כדי לקרוא את המגילה ביום הפורים "כמנהגו בכל שנה" (אגרת הבקשה מופיעה במועדי הראי"ה, עמ' 244, התיארוך המשוער הוא לפי ידידי ר"א הנקין הי"ד, ויבלח"א ר"ש גרשוני, "מכתבי ראי"ה ומכתבי הראי"ה, עלוני ממרא 122 (תשס"ט), עמ' 175, סע' 75).

רב של רוחב לב, אורך רוח ואהבת חסד

סברתו של הרב להטיל על ר' אריה שליחות זו הייתה פשוטה (מלאכים, עמ' 303), "בשביל לטפל ברוך ובסבלונות בחוטאים ופושעים, צריך מידה גדולה של רוחב לב, של אורך רוח, של אהבת חסד, ולזה מתאים דווקא ר' אריה, הואיל והוא גומל חסד בגופו, וכאן שורש נשמתו וסוד תיקונו בעולמנו".

אכן, בציבור הרחב, מוכר ר' אריה דווקא כ"אבי האסירים" הם עצורי המחטרות בתקופת

ה"צדיק הירושלמי", הרב אריה לוי (תרמ"ח- תשכ"ט / 1888-1969), נערץ עד היום על ידי חוגים רחבים ביותר מכל קצות הקשת, אך נראה כי רבים בציבור החרדי אינם מודעים לקשר ההדוק שהיה בינו לבין מרן הרב קוק זצ"ל. הרב אריה זצ"ל עלה לארץ בשנת תרס"ה ומיד נמשך אל הרב, ובשנת תרס"ט הוסמך לרבנות על ידי מרן הרב קוק זצ"ל, ועל ידי הרב שמואל סלנט והרב חיים ברלין רבני ירושלים.

הייתה הערכה הדדית עצומה בין שני הצדיקים הללו. כשסיפרו לרב זצ"ל על איזה מעשה חסד שעשה ר' אריה, השיב:

"אילו היו בדורנו שלושה יהודים כמו ר' אריה, היה המשיח בא" (ש' רז, מלאכים כבני אדם, מהד' תשנ"ד, עמ' 304).

מאידך, הודה ר' אריה שלמד חלק ממידותיו הבסיסיות, כמו חסד, עדינות, והבלגה, דווקא מהרב קוק! (הספדו של ר' אריה לרב קוק, אוהב ישראל בקדושה ה, עמ' 126 ואילך; ש' רז, איש צדיק היה, מהד' תשס"ה, עמ' 65).

בשלהי שנת תרע"ז, נתמנה ר' אריה למשגיח הרוחני בישיבת "עץ חיים", שם חינך במשך רוב השבוע את צעירי הדור. הרב קוק נהג לבוא יחד עם בחורי ישיבתו מרכז-הרב, ביום השני של ראש השנה, לישיבת "עץ חיים", שם היה עובר ר' אריה לפני התיבה. תפילותיו כ"בעל מוסף" הצטיינו לא רק בכוונותיו המיוחדות ומעוררות הלבבות, אלא גם נוסח התפלה ונגינותיה היו אלה שנהגו בישיבת וואלוז'ין, שם למדו שני

של "בית הרב", תיעוד מעניין - המחדש את הדברים בדרך אחרת.

להלן איגרת המודפסת במשרדו של הרב קוק וטרם פורסמה בספרי האגרות של הרב. איגרת זו מעידה כי מעורבותו של ר' אריה עם האסירים היתה בנוסף (!) לרב רשמי אחר ["ה"ר בנציון"] שכבר תיפקד וכיהן שם בענייני כשרות [יתכן שהכוונה היא לרב בנציון ידלר (תרל"ב-תשכ"ב/1874-1962) שנשלח על ידי הרב לעתים קרובות להשגיח על ענייני כשרות]. **יוזמתו של מן הרב קוק** הייתה לצרף את ר' אריה **דווקא בקביעות**, ודווקא במטרה לרומם את רוח האסירים מבחינה **נפשית ורוחנית**, "לתיקון הלב והרעיון". ולהלן העתק איגרת ייחודית זו [ההדגשים אינם במקור] :

המנדט. אך ראוי להדגיש שביקורי ר' אריה התחילו דווקא אצל האסירים הפלייליים, הגנבים האנסים והרוצחים, לפני שהתחילו בתי הכלא להתמלא באסירים הפוליטיים, בסביבות שנת תרצ"א (צדיק, עמ' 134).

במשך למעלה מ-25 שנה ביקר ר' אריה בקביעות ובהתנדבות אצל האסירים, ללא קבלת משכורת, ואף סיכן את עצמו כשהבריח מסרים מאנשי המחתרות לחבריהם ומשפחותיהם שמחוץ לכותלי הכלא.

אמנם, היו שכתבו כי ר' אריה התחיל את ביקוריו בבית הסוהר כמענה לבקשת השלטון האנגלי מן הרב קוק זצ"ל שישלח נציג של הרבנות עבור האסירים (צדיק, עמ' 134, ומלאכים, עמ' 302), אך לאחרונה הגיע אלינו למרכז-התיעודי

כ' אדר [תרצ"א]
לכבוד קצין בית הסוהר.
פה [= ירושלים].

אתכבד בזה לבקש את כבודו, שיואיל לתן רשות, שיכנס לבית האסורים לפרקים לפקח על ענייני הדת **ולהטיף דברי אמונה וקדושה ונחומים**, להאסירים היהודים, **נוסף על האיש הקבוע ה"ר בנציון** שהוא רגיל לכא בקביעות, שהנני מלא תודה לכ' על המפעל הטוב הזה, אבל יחד עם התקון המעשי שבדת, אנו צריכים גם **לתיקון הלב והרעיון** למטרה הקדושה של פיקוח ענייני הדת שמה. ולמטרה זו, נבחר לי, הרב הנכבד ר' **ארי' לעווין** שהוא בעדינות רוחו וצדקת נפשו בכואו לפרקים ידועים לדבר עם האסורים עלול הוא להאיר בהם הארת קודש, שתהיה רשם **מרפא לנפשות המדוכאות הללו, ולחזקם להתיצב על דרך הטובה** והישרה בחייהם בעתיד בצאתם מבית הסוהר.

בתקותי שיואיל למלא את בקשתני,
הנני בזה נאמנו מאוד, החותם בתודה למפרע,
ורגשי כבוד,
[הק' אברהם יצחק ה"ק]

פרי נדל"ן העובדות מדברות, ההצלחה מנצחת.

ניפגש
בפרויקט
הבא!

פרי נדל"ן
מקבוצת אלוד פרי

לפרטים ולרכישה *5066

BEIT HARAV
ROOK

בית הרב
קוק

'בית הרב' | זאת לראי"ה (ע"ה)

רח' הרב קוק 9 ירושלים 9131002. טל' 02-623-2560

www.beit-harav.org.il

beitharavkook@gmail.com

אורות אברהם
מוסיפים אור

רח' גולדה מאיר 7, קומה 1, בית עליאש. נס ציונה

טלפון 052-388-3322 www.orotavraham.com

info@orotavraham.com

יוצא לאור ע"י 'אורות אברהם' בשיתוף ישיבת ההסדר והגרעין התורני ראשון לציון ו'בית הרב' ירושלים ת"ו

עריכה: הרב יוחנן פריד | עימוד ועיצוב: סטודיו דראור